

комунікативні, особистісно-орієнтовані; проблемного, ігрового, тренінгового, розвивального навчання тощо.

До найбільш поширених форм самоосвіти викладача слід віднести: науково-дослідницьку діяльність, вивчення наукової, фахової, методичної та навчальної літератури; написання підручників, посібників; вивчення досвіду колег; підготовка до занять, оволодіння новими методиками проведення занять, практична апробація нових технологій, форм та методів навчання.

Самостійно підвищувати свою кваліфікацію також можна за допомогою Інтернет ресурсів та інформаційно-комунікативних технологій, наприклад дистанційні курси, Інтернет - семінари, Інтернет - конференції, педагогічні форуми та ін. Ресурси мереж надають педагогічним працівникам можливості використання відкритих безкоштовних електронних ресурсів самостійного створення мережевого навчального змісту, участі в Інтернет - конференціях, форумах, вебінарах, майстер-класах тощо. Тому в сучасних умовах, дистанційна форма навчання, як одна з форм самовдосконалення, є ефективною і виправданою.

Взагалі, будь-яка форма самоосвіти є ефективною, якщо вона має результат, а результатами самоосвітньої діяльності педагогічних працівників мають бути підвищення рівнів професійної та педагогічної майстерності, написання та видання навчально-методичної літератури (підручників, посібників, методичних рекомендацій тощо), навчально-методичних розробок для проведення занять, підготовка доповідей та виступів на засіданнях педагогічних рад, методичних нарад та методичних комісій, проведення показових, відкритих занять, вивчення передового педагогічного досвіду тощо.

Таким чином, тільки безперервна самоосвіта і самовдосконалення є запорукою здобуття нових та поглиблення раніше набутих знань, сприяння розвитку освіченості, загальної культури, світогляду та творчого потенціалу педагога.

Солодовник І.Г., викладач обласних курсів удосконалення керівних кадрів НМЦ ЦЗ та БЖД Донецької області

СУЧАСНІ ПІДХОДИ Й ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Сучасними підходами до навчання в системі підвищення кваліфікації керівних кадрів та фахівців у сфері ЦЗ є:

- компетентісно-орієнтований;
- діяльнісний (контекстний);
- диференційований;

Питання компетенцій і компетентності є досить розробленим у науковій літературі. Компетенції – узагальнене поняття, комплекс різних компонентів: знань, умінь, навичок, установок, ставлень, рис, – які дають

змогу особистості ефективно виконувати певні функції відповідно до встановлених стандартів; а компетентність – інтегральна характеристика особистості, яка визначає її здатність вирішувати проблеми і типові завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань та навчального досвіду.

Характеристиками особистісно-орієнтованого підходу до навчання є «особистісна орієнтованість, самостійність, умотивованість навчання дорослих, звернення на їхній життєвий і практичний досвід», що забезпечує формування у слухача механізмів самореалізації, саморозвитку, самоаналізу, самовиховання.

Діяльнісний (контекстний) підхід до змісту та організації навчання передбачає, що пізнавальна діяльність слухачів трансформується у професійну і соціально ціннісну; розвиваються та вдосконалюються професійні знання, уміння й навички слухачів одночасно на теоретичному, методичному та технологічному рівнях".

Як уже зазначалось, основними завданнями функціонального навчання є:

- забезпечення на державному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях потреби центральних місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій у підвищенні рівня компетентності (знань, умінь) державних службовців, інших керівних і управлінських кадрів виконувати певні функції у сфері цивільного захисту;

- удосконалення професійної підготовленості фахівців виконувати службові обов'язки і поставлені завдання у режимах підвищеної готовності, надзвичайної ситуації, надзвичайного та воєнного стану ЄС ЦЗ.

Реалізація цих завдань можлива, зокрема, завдяки диференційованому підходу до навчання слухачів.

Диференційований підхід є невід'ємним принципом будь-якого навчання, у тому числі і функціонального.

У системі підвищення кваліфікації у сфері ЦЗ, по-перше, це урахування особливостей навчання дорослих слухачів – людей з певним життєвим та професійним досвідом, знаннями, з власними переконаннями й оцінками явищ суспільного життя, особистим досвідом навчання. Підвищення їх кваліфікації має відбуватися так, щоб до навчальних груп зараховувалися працівники, що виконують однакові або близькі за змістом функції в складі органів державного управління чи місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, в інтересах загальнодержавних систем ЦО, ЄДС НС, Єдиної системи ЦЗ. Змістовне наповнення їх навчання має передбачати поглиблення, поповнення й оновлення лише тих знань, що необхідні їм для використання в реальній обстановки, при виконанні завдань у державному органі чи установі відповідно до покладених на них повноважень і функцій у сфері ЦЗ.

По-друге, це вивчення як спільних для всіх слухачів модулів, так і тем, що відображають зміст і методи виконання завдань відповідно до функцій у сфері ЦЗ, виконання яких забезпечує державний орган чи орган самоврядування, підприємство, установа та організація, у якому працює службовець, працівник.

Диференційований підхід також вимагає здобуття слухачем знань і вмінь, які дозволять йому безпосередньо виконувати управлінські функції, обов'язки у сфері ЦЗ за займаною посадою, з врахуванням природних і техногенно-екологічних особливостей регіону, територіальних підсистем ЦЗ та специфіки виконання завдань щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, інших особливостей регіону або вимог замовника.

Диференційований підхід вимагає також постійного урізноманітнення організаційних форм проведення навчання, його активізації, залучення самих слухачів до розв'язання проблемних ситуацій, освоєння методики вироблення управлінських рішень із запобігання та ліквідації наслідків НС. Заплановані навчальні заняття мають бути спрямовані на формування потреби до самостійного пошуку відповідей на актуальні питання практичної діяльності.

Однією з характеристик функціонального навчання є «ситуативність змісту навчання», що означає його конкретність, прив'язку до певних умов, обставин професійної діяльності, які вимагають оригінального рішення, індивідуального підходу тощо. Такому змісту навчання відповідають імітаційні, рольові і ділові ігри, проектні завдання тощо.

Не менш важливою характеристикою андрогогізації процесу підвищення кваліфікації керівних кадрів та фахівців у сфері ЦЗ є також діалогічність його змісту та процесуальних форм існування, оскільки діалогічність активізує і сприяє розвитку всіх без винятку особистісних функцій, забезпечує переведення стороннього досвіду у власне надбання педагога і слухача, визначає характер взаємин у процесі навчання і активізує слухача в цілому.

У зв'язку з вищевикладеним сам процес функціонального навчання має бути побудований таким чином, щоб слухач був активним його учасником, а викладач чи майстер виробничого навчання помічником, організатором навчальної діяльності. Для досягнення якісного результату навчання слухачів необхідно враховувати особливості навчання дорослих та добирати відповідні технології проведення занять.

Вагомим показником реалізації сучасних підходів до навчання, повноцінної підготовки викладача або майстра виробничого навчання до роботи в умовах сучасного інформаційного суспільства є використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні слухачів.

Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» та іншими офіційними документами передбачено забезпечення ефективного впровадження і

використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання.

Сьогодні найбільш поширеним є мультимедійний супровід навчальних занять. Мультимедіа – це сучасна комп'ютерна технологія, що дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію. Мультимедійний супровід навчального заняття – найскладніший вид інформаційного забезпечення вивчення теми, що створюється, зазвичай, викладачем як електронний супровід насамперед для унаочнення лекції чи то кожного, визначеного педагогом, виду навчальної діяльності тих, хто навчається, спланованого на практичному (тренінговому) навчальному занятті.

Мультимедійний проектор, комп'ютер та традиційні телевізор з відеомагнітофоном дозволяють значно підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу, полегшують працю викладача (майстра виробничого навчання).

Найбільш вагомими результатами досягаються при використанні так званих навчальних презентацій. Перевага у цій формі навчання багато, але головна – наочність. Навчальний матеріал подається на екран в чіткій, логічній послідовності у вигляді схем, ілюстрацій, основних понять.

На слухачів при цьому впливають три механізми сприйняття – зорове (образне), пов'язане з наочністю, слухове (свідоме), пов'язане з розумінням того, про що розповідається і, зорове-свідоме, пов'язане з одночасним читанням лекції на екрані. Подача навчального матеріалу таким чином краще запам'ятовується і конспектувати його набагато зручніше. Таким чином, залучення до роботи слухової і зорової пам'яті слухачів збільшує шанси задовольнити потреби різних слухачів, чий спосіб сприйняття матеріалу може суттєво відрізнятись.

Набуло поширення використання на навчальних заняттях мультимедійної дошки, чутливої до дотику панелі, яка працює в комплексі з комп'ютером і проектором. Можна сказати, що це своєрідний додатковий монітор комп'ютера, що має великі розміри і реагує на дотик.

Застосування засобів інформаційно-комунікативних технологій надає низку переваг процесу функціонального навчання, що сприяє:

- змістовному інформаційному насиченню процесу навчання;
- підвищенню рівня засвоєння навчальної інформації (за допомогою поєднання зорового та слухового сприйняття її);
- урізноманітненню форм презентування інформації, а також видів пізнавальних завдань тощо;
- активізації навчальної діяльності слухачів, посиленню їх ролі як суб'єктів навчального процесу;
- виникненню у викладачів бажання зробити процес викладання матеріалу більш цікавим, унаочненим, змістовним, активним, інакше кажучи, більш ефективним і якісним;

- індивідуалізації та диференціації процесу навчання (за рахунок адаптації темпу подавання навчальної інформації, своєчасності її представлення, доцільного її дозування; інтенсифікації, за потреби, спілкування учасників навчального процесу, створення можливості індивідуалізувати вид навчальної діяльності тощо).

Разом з тим, оцінюючи комп'ютер чи будь-які інші сучасні інформаційні технології як засоби педагогічного призначення, необхідно враховувати, що вони є не більше як помічники педагога, а не його заміна.

З метою проведення контрольних заходів в установах, навчальних закладах створюється фонд формалізованих завдань (тестування, захист індивідуальних робіт, виконання спеціальних вправ тощо), призначених для діагностики рівня сформованості умінь з функціонального навчання.

Контроль якості знань при підвищенні кваліфікації керівних кадрів здійснюється на основі єдиних критеріїв і методів відповідно до законодавства у сфері освіти з урахуванням міжнародного стандарту.

Основним завданням контролю якості навчання керівних кадрів у системі підвищення кваліфікації є визначення рівня знань, навичок та вмінь слухачів і якості засвоєння ними навчального матеріалу, виховання почуття відповідальності за виконання службового обов'язку.

Якість навчання за функціональною програмою посадових осіб керівного складу цивільного захисту та інших управлінських кадрів і фахівців, на яких поширюється дія законів у сфері цивільного захисту визначається оцінкою результатів роботи кожного слухача.

Перевірка та оцінка знань слухачів дозволяє керувати навчальним процесом, визначати напрямки та шляхи його удосконалення, підвищувати ефективність навчання.

Контроль знань слухачів традиційно здійснюється в три етапи – вхідний, поточний та підсумковий.

Безпека – одна із важливих умов існування людини. Для її забезпечення здійснюється цілий комплекс заходів, в тому числі проводиться навчання населення.

Удосконалення системи фахового навчання та навчання населення здійснюється шляхом розвитку існуючих та впровадження нових напрямків освітньої діяльності навчальних закладів і установ МНС України, в тому числі і навчально-методичних центрів цивільного захисту і безпеки життєдіяльності.

Навчально-методичний центр цивільного захисту і безпеки життєдіяльності Донецької області – єдиний в регіоні спеціалізований навчальний заклад підвищення кваліфікації керівних кадрів цього профілю.

В останній період на зміну, колись бажаним телевізору і відеомагнітофону, прийшли комп'ютер, мультимедійний проектор.

Підсумкове тестування слухачів за результатами пройдених тем з використанням комп'ютера і мультимедійного обладнання показало високий рівень засвоєння навчального матеріалу слухачами.

Тестовий контроль знань – це засіб об’єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей підготовки слухачів, при якому рівень сформованості умінь встановлюється опосередковано за допомогою ситуаційних тестів.

Колектив НМЦ Донецької області продовжує шукати і інші сучасні технології навчання. На цей час наші фахівці освоюють матеріали по технології дистанційного навчання, ведуть пошук оптимальних технологій проведення практичних занять.

Сам процес функціонального навчання має бути побудований таким чином, щоб слухач був активним його учасником, а викладач чи майстер виробничого навчання, насамперед, помічником, організатором навчальної діяльності. Активізується спільна діяльність педагога та слухачів, спрямована на досягнення спільної мети – розвитку компетентності керівних кадрів та професіоналізму фахівців у сфері ЦЗ.

Сосновська А.М., майстер виробничого навчання Новокаховських міських курсів III категорії НМЦ ЦЗ та БЖД Херсонської області

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ФІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ГРУПОВОГО ЗАНЯТТЯ З ІНСТРУКТОРАМИ КОНСУЛЬТАЦІЙНИХ ПУНКТІВ

Сутність педагогічної майстерності майстра виробничого навчання, що проводить свою діяльність у сфері цивільного захисту, полягає в науковому підході та ґрунтовному аналізі, прагненні відшукати найбільш придатні шляхи забезпечення високого рівня підготовки фахівців цивільного захисту та забезпечення практичного відпрацювання дій у випадку виникнення надзвичайної ситуації.

Завданнями постійно-діючих семінарів, що проводяться навчально-методичними центрами сфери цивільного захисту, є протягом короткого часу дати фахівцям цивільного захисту необхідний мінімум знань щодо державної системи ЦЗ, прищепити навички організаційної роботи та спонукати до відпрацювання дій за призначенням до автоматизму. Тобто, за короткий термін слухачі мають засвоїти доволі великий обсяг матеріалу, здобути міцні вміння та застосувати їх на практиці.

Нове в навчанні дорослих - це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які ще не використовувалися, а й той комплекс елементів, або окремі елементи навчального процесу, які несуть у собі прогресивні засади, дають змогу ефективно вирішувати завдання розвитку і саморозвитку особистості. Особливої ваги набуває активне використання і розвиток багатого фонду напрацьованих наукою і практикою ідей, технологій, педагогічних систем, а також організація випереджаючих пошукових експериментів. Складність і неоднозначність в оцінках інноваційних процесів, які виникають у розвитку альтернативного навчання - все це